

Môže Japonsko konvertovať a prijať kresťanstvo?

Rozhovor s profesorom Politom

pch24.pl

19. februára 2020 ✝ Cirkev

V devätnástom storočí, keď sa v Japonsku skončila éra izolacionizmu a Európania, ktorí tam prichádzali, určite nehľadali kresťanov, bolo pre nich obrovským šokom, keď zistili, že v krajine predsa len kresťania sú. Za Európanmi začali prichádzať akísi ľudia, ktorí sa ich pýtali, či nemajú sochu Panny Márie, alebo či sú poslušní voči Svätému otcovi v Ríme. Šírili sa aj fámy, že veľká časť kresťanov v Japonsku neverila, že Európania začali prichádzať a naďalej čakali v úkryte na nejaký iný, presvedčivejší znak, po ktorom by sa osmelili vyjsť z podzemia - hovorí profesor Jakub Polit.

Zdroj: asianews.it

Vyššie dvestopäťdesiat rokov boli kresťania v Japonsku prenasledovaní a vraždení. V polovici devätnásteho storočia éra prenasledovania nasledovníkov Krista v "krajine vychádzajúceho slnka" skončila. Z akého dôvodu? Prečo kresťania prestali byť nepriateľom číslo jeden?

Bolo to prinajmenšom z dvoch dôvodov. Po prvé: Japonsko bolo takmer úplne izolované od sveta a zvonku doň neprichádzali nijaké nové idey, takže vládlo presvedčenie, že kresťanov sa podarilo eliminovať alebo aspoň spacifikovať. Po druhé: v istom momente sa moc cítila neohrozená.

Presvedčenie vládcov, že sa im podarilo zbaviť sa Kristových nasledovníkov v Japonsku však bolo mylné.

Uviedol by som jedno zaujímavé prirovnanie: Keď v druhej polovici pätnásteho storočia prišli do Indie Portugalčania, Vasco da Gama počul otázku: „Prečo ste k nám, dofrasa, priplávali?“. Námorník odpovedal: „Prišli sme hľadať kresťanov.“

V devätnástom storočí, keď sa v Japonsku skončila éra izolacionizmu a Európania prichádzajúci do krajiny tam určite nehľadali kresťanov, bolo pre nich obrovským šokom, keď zistili, že v krajine predsa len kresťania sú. Za Európanmi začali prichádzať nejakí ľudia, ktorí sa ich pýtali, či nemajú sochu Panny Márie, alebo či sú poslušní voči Svätému otcovi v Ríme.

Šírili sa fámy, že veľká časť kresťanov v Japonsku neverila v príchod Európanov a naďalej čakala v úkryte na nejaký iný, presvedčivejší znak, po ktorom by sa osmelila vyjsť z podzemia.

Ako reagovali japonskí kresťania na koniec izolacionizmu? Zachovali sa správy o tom, ako reagovali napríklad na slávenie svätej omše kňazom?

V Japonsku bola dovolená činnosť zahraničných diplomatických misií, vrátane francúzskej. Treba mať na pamäti, že ide o Francúzsko druhého cisárstva, ktoré bolo priateľské voči kresťanom. Napokon sám Napoleon III. veril, že je následníkom výsad pochádzajúcich z čias Valois, čiže, že je ochrancom katolíkov na tajomnom Východe a teda aj v Japonsku. Vďaka opatreniam prijatým Francúzmi začali japonskí kresťania vychádzať z podzemia.

Bolo s tým však spojené veľké nebezpečenstvo, pretože protikresťanské nariadenia neboli zrušené. Hoci v Japonsku devätnásteho storočia kresťania už neboli vraždení, konverzie na kresťanstvo boli naďalej považované za velezradu. Svojho času vznikla kuriózna zhoda okolností. Japonské elity sa rozhodli vykonať mentálnu revolúciu a Spojeným štátom a Európe poslali veľké posolstvo.

Na Západe sa často pýtali, ako sa ku kresťanom správa vláda v Japonsku. V istom momente sa zorientovali a uvedomili si, že prenasledovanie kresťanov je zlá reklama pre ich krajinu. A tak v roku 1873 boli protikresťanské nariadenia v zásade zrušené. Hovorím v zásade preto, že sa nedá odpovedať na otázku, ako zosúladiť kresťanstvo s úctou preukazovanou cisárovi, a čím je táto úcta. Či je to úcta k úradu, súčasť monarchického systému, alebo je to náboženský kult. Toto sa vyjasnilo až v roku 1945.

Bola tam ešte jedna vec. V tom čase začala šialená honba po modernizácii Japonska. Objavili sa aj extrémne nápady, ako napríklad zrieknuť sa japonského jazyka a zaviesť jazyk anglický, aby sa takto krajina stala modernou. Zamýšľali aj opustiť čínske znaky a zaviesť latinku. Rozmýšľali, že sa vzdajú ryže a nahradia ju chlebom nie preto, že je chutnejší, ale preto, že civilizovaní ľudia jedia chlieb. V istom momente sa tiež objavil nápad prijať kresťanstvo ako štátne náboženstvo.

Prečo sa táto posledná požiadavka nerealizovala?

Z veľmi smutného dôvodu. Japonské elity cestujúce po svete došli k presvedčeniu, že elity v západných krajinách už nie sú naozaj kresťanské a že v skutočnosti je medzi západnými intelektuálmi v móde veriacich v Krista skôr zosmiešňovať, spomedzi nich najmä pápežencov, ako „popletené osoby“.

Aj keď niektorí predstavitelia japonskej elity zdržiavajúci sa na Západe prijali kresťanstvo, veľmi rýchlo sa zorientovali, keď videli, že vo svete môžu fungovať aj bez neho. Ba keď niekto povie, že sa stal kresťanom z presvedčenia, ostatní sa na neho pozerajú ako na čudáka.

Japonci nakoniec prišli k záveru, že v takom prípade kresťanstvo nepotrebujú.

Malo kresťanstvo v Japonsku, napriek tejto hanebnej situácii v druhej polovici devätnásteho storočia, šancu rozvíjať sa?

Rozvíjalo sa v tom zmysle, že vyšlo z podzemia. Kresťania sa mohli otvorene modliť, vznikali farnosti, Japonci boli vysväcovaní na kňazov a dokonca biskupov.

Pápež Pius IX. blahorečil a kanonizoval prvých japonských mučeníkov, vrátane sv. Pavla Mikiho a jeho spoločníkov. Škoda, že k tomu nedošlo skôr, aj keď nevieme, či pri nepriepustnosti japonského sveta by to

bolo vôbec možné. Informácia, že japonskí mučeníci sú kanonizovaní, že sa im vzdáva úcta v celom kresťanskom svete, mohla mať veľký význam pre japonskú podzemnú Cirkev.

V tomto ohľade sa Cirkev v Japonsku naozaj rozvíjala. Napriek tomu nie je možné zbaviť sa dojmu, že najlepším momentom pre pokresťančenie Japonska bolo šestnásťte storočie. V druhej polovici devätnásteho storočia vznikol v Japonsku centralizovaný štát a ukázalo sa, že Európu možno napodobňovať aj bez kresťanstva. Za základný princíp bol vtedy prijatý kult cisára. Bola napríklad zavedená povinnosť pokloniť sa pred portrétom cisára Meidža počas recitovania jeho diela „O výchove“. Kresťania, ktorí odmietli toto gesto, boli okamžite vyhodení z práce.

Niektorí európski misionári tvrdili, že takúto poklonu možno preukazovať (dokonca, že je to potrebné) nielen samotnému cisárovi, ale poklonou vzdať poctu i morálnej literatúre, akou bolo spomínané dielo.

Takže najlepší moment pre pokresťančenie Japonska pominul a konverzie najvýznamnejších japonských osobností, ba dokonca aj predstaviteľov cisárskej rodiny, nespravili na nikoho veľký dojem. Inak povedané: nie je dôležité, či sú pravdivé alebo ide o fámy. Toto najlepšie vystihuje osobná dráma cisára Hirohita, dedka panujúceho cisára, ktorý údajne zvažoval konverziu na kresťanstvo. Aj keby k nej došlo, znamenalo by to nejaký prelom? Pre Hirohitovu dušu nepochybne áno. A pre svet? Azda by to bola bombastická správa, ale zatriaslo by to Japonskom rovnako ako zatriasol Poľskom krst v roku 966 prijatý Mieškom I.?

Kým je pre Japoncov cisár? Bohom? Úradníkom? Pánom nad životom a smrťou?

Ústava Japonska hovorí, že cisár je hlavným zdrojom moci v krajine a v podstate všetko, čo sa v krajine deje, sa deje cez neho. Medzi ustanoveniami ústavy a politickou praxou je však priepať.

Keby ste si prečítali napríklad ústavu Veľkej Británie, pretože táto krajina napriek všeobecne rozšírenému názoru má ústavu, ale nie vo forme knižočky, ale knižnice, dozvedeli by ste sa, že hlavnú moc v štáte vykonáva kráľovná, že to ona menuje za ministerského predsedu koho chce, ona je najvyšším veliteľom armády, atď. Britská politická realita je však úplne iná.

Je cisár pre Japoncov bohom? Najprv by bolo treba mať jasno v samotnom ponímaní božstva. Nie nadarmo, ako som už spomenul, prví misionári prirovnávali japonské náboženstvo s náboženstvom starých Rimanov, najmä s tým „ozajstným“ náboženstvom starovekého Ríma pred tým, než sa pripodobnilo náboženstvu starovekých Grékov.

Môžem povedať, že to bol obrovský problém najmä pre kresťanov, ktorí nevedeli, ako reagovať. V roku 1921 bol korunný princ Hirohito predstavený pápežovi Benediktovi XV. a vtedy sa objavila otázka cisárovoho božstva. Hirohito vtedy povedal, že v podstate sa vie, že z európskeho pohľadu je to nezmysel, ale nemožno to dementovať, aby prostý japonský ľud nebol urazený.

Takže už vtedy bol ekumenizmus v plnom prúde?

Nie, prosím. Benedikt XV. bol mužom zo starej školy, ktorý nechcel uškodiť kresťanom v Japonsku. Preto akceptoval tento rétorický zvrät.

Pápež okrem toho počítal s tým, že takýmito gestami sa mu podarí dostať s Dobrou zvestou k členom cisárskej rodiny a obrátiť ich na kresťanstvo. Problém sa ukázal byť komplikovanejší, keď sa ľudia z prostredia cisára Hirohita pýtali, či by cisár-kresťan mohol vykonávať šintoistické obrady.

Tu si treba položiť otázku: Kým je v skutočnosti vládca? Ako je dobre známe, neexistuje čosi také ako svetský kráľ, pretože **ak sa niekto tituluje ako svetský kráľ, ako je tomu napríklad v Škandinávii, nie je to kráľ, iba šašo**, ktorý zrejme sám neverí tomu, že je kráľ. Švédi sú aspoň konzistentní, keď zakázali korunováciu, pretože táto určite nie je sekulárnym obradom.

V Japonsku je to úplne inak. Počas intronizácie (určite nie korunovácie) sa vykonáva celý rad rituálov.

Prečo intronizácia a nie korunovácia?

Pretože vládca Japonska nemá diadém. Miesto neho má tri druhy pokrývok hlavy a ďalších insígnií. Vystáva teda otázka, či sa kresťan môže na niečom takomto zúčastňovať, a čo by to všetko pre neho znamenalo. Odpoveď nie je jednoduchá.

Rôzne osoby z cisárskej rodiny boli podozrievané, pretože to nikdy bolo oficiálne oznámené, z toho, že konvertovali na kresťanstvo, ale vždy sa to týkalo buď širšej rodiny, alebo cisárovnej – alebo cisárskych manželiek.

Dobрым príkladom je cisárovná Michiko, ktorá spoločne s manželom abdikovala 30. apríla 2019. Je zaujímavé spomenúť, že je bývalou študentkou školy Najsvätejšieho Srdca Ježišovho. Za slobodna reprezentovala školu na kongresoch kresťanských škôl v Európe. Bola ale kresťanka? Túto otázku v Japonsku nikto oficiálne nekladie.

Problémom pre kresťanstvo v Japonsku je to, čo napokon aj na Západe: rastúca ľahostajnosť.

Kedysi som čítal na jednom z východných portálov, že jeden z cisárov otvorene povedal, že konvertoval na kresťanstvo. Japonské médiá museli ľuďom vysvetľovať, že to naozaj nič neznamená, pretože cisár je boh a môže hovoriť, čo chce a konvertovať na čo chce...

K takejto situácii nikdy nedošlo, pretože nijaký cisár, aj keď konvertoval na kresťanstvo, sa k tomu verejne nepriznal a nikto sa ho na to nepýtal.

Boli ale také fámy?

Samozrejme. Fámy sa pravidelne opakovali v rôznych obdobiach a týkali sa najmenej dvoch vládcov a aspoň jeden cisárovnej.

Začnime od Hirohita – najznámejšieho vládcu Japonska. Hovorí sa, že jeho matka, ale dôkazy v tejto veci sú nepriame a nepresvedčivé, bola kresťanka. Samozrejme, malo k tomu dôjsť dlho po Hirohitových narodeninách a po smrti manžela, cisára Taiša, ktorý zomrel v roku 1926. Zdá sa však, že tieto údajné dôkazy sú jednoducho zbožným prianím.

Pokiaľ ide o samotného Hirohita, o jeho konverzii by mali svedčiť udalosti z čias americkej okupácie. Vtedy v dôsledku, povedal by som – z osobných dôvodov, vrátane šoku vyvolaného porážkou vo vojne a následnou popravou časti cisárskych ministrov ako vojnových zločincov, mal cisár údajne o konverziu záujem.

Ďalšie fámy sa týkali Hirohitovho nástupcu – cisára Akihita. Jeho vzťahy s hlboko náboženským človekom, aj keď jeho náboženskosť bola špecifická, pretože mám na mysli amerického veliteľa MacArthura, boli minimálne komplikované. Faktom je, že Akihito bol pod dohľadom americkej vychovávateľky – protestantky

zo skupiny kvakerov – hlboko veriacej osoby.

Ale aj keby sa to bolo stalo, Hirohitova ani Akihito konverzia na kresťanstvo nebola nikdy oficiálne oznámená.

Prečo?

Zvyčajne sa udávajú dva dôvody negatívneho rozhodnutia japonských vládcov. Prvý je ten, že keby to cisár urobil, vysvetľovalo by sa to, že to urobil zo strachu, a že z jeho strany ide o kolaboráciu a poníženie.

Vychvaľoval demokraciu, vychvaľoval okupáciu, teraz vychvaľuje kresťanstvo.

Druhý dôvod je ten, že pozícia trónu z dôvodu prehratej vojny bola silne ohrozená. V prípade, že by na tróne sedel cisár konvertita, mohlo by to spôsobiť priveľký otras pre samotnú inštitúciu japonskej monarchie.

Je známe, že Hirohito si písal s pápežom Píom XII., vďaka čomu sa začali šíriť ďalšie bláznivé fámy na túto tému. Vieme, že navštívil Nagasaki – centrum japonského kresťanstva a zároveň mesto zničené v dôsledku jadrového útoku. Je tiež známe, že na stretnutiach s kresťanskou učiteľkou svojho syna navrhoval, aby sa spoločne modlili, ale vieme, či sa obrátil? Nevieme. Pravdepodobne nie.

A čo vieme, pán profesor?

Hirohito mal dvoch synov – Akihita, ktorý nedávno odstúpil a princa Masahita. Pokiaľ ide o princa, sú isté dôkazy, ale tie, bohužiaľ, nie sú presvedčivé, že počas svojho pobytu v zahraničí sa stal kresťanom a pravidelne vieru praktizoval. V Japonsku to nikdy nebolo oznámené *ex cathedra*.

Našťastie alebo nanešťastie pre systém v Japonsku, náboženstvo je odsunuté do úzadia úplne inak než napr. v britskej kráľovskej rodine. Tam je jasné, že dôsledkom konverzie na katolicizmus je strata práva na trón, čo je celkom zábavné, pretože pretrvávajú diskusie o tom, či ateista môže byť hlavou Anglikánskej cirkvi. Ak však vezmeme do úvahy to, čím je súčasný protestantizmus, čoraz častejšie možno počuť odpoveď: „A prečo vlastne nie?“

Je tiež isté, že cisár Akihito sa oženil s kresťankou, aj keď sa to snaží popierať.

Čo tým myslíte?

V roku 1959 sa Akihito oženil s osobou z ľudu. Budúca cisárovná Michiko síce pochádzala z veľmi bohatej rodiny, ale bola to rodina bez aristokratických titulov, ba navyše – hrôza hrôz – kresťanská. Išlo o prvý takýto prípad v histórii Japonska.

Rokovalo sa o tom v parlamente, že ako je to možné, ale predstaviteľ cisárskeho dvora povedal, že to nie je žiadny problém, pretože napriek tomu, že jej rodičia sú kresťania, nebola Michiko pokrstená, takže obavy sú bezpredmetné.

Je však absolútne nepravdepodobné, že by kresťanskí rodičia v tridsiatych rokoch, keď prišla cisárovná na svet, neboli dali dcérku pokrstiť. Prečo by to neboli urobili? Vari už vtedy počítali s tým, že sa stane nevestou dediča trónu?

O jej príslušnosti medzi Kristových nasledovníkov svedčí mnoho nepriamych dôkazov, napr. audiencia u pápeža Jána Pavla II., pri ktorej cisárovná klačí a bozká mu prsteň, čiže koná gesto, pred ktorým sa pápež František nedávno zdráhal z hygienických dôvodov.

Okrem toho Michiko na otázku, ktorá bola podľa nej najdôležitejšia udalosť v dejinách Japonska, bez váhania odpovedala: Návšteva Svätého otca v našej krajine.

Môžeme v súvislosti s tým predpokladať, že cisárovná obrátila na kresťanstvo svojho muža - cisára Akihita?

Dokonca aj keby sa tak stalo, opakujem: tieto otázky v Japonsku nikto nekladie. Dráma spočíva v tom, že aj v prípade, ak by sa cisár (bývalý cisár!) Akihito stal kresťanom, na nikoho by to neurobilo väčší dojem. Určite by to bola veľká hanba pre japonskú vládu, cisársky dvor, ale nič viac.

Ale predsa súčasná japonská vláda láme všelijaké tabu. Pred nejakou dobou bola odhlasovaná ústava, podľa ktorej sa japonské ozbrojené sily môžu zúčastňovať na zahraničných misiách, čo vyvolalo prudké spory v miestnom parlamente, pretože to znamenalo zmenu vyše päťdesiatročného zákazu...

Nie sú to žiadne tabuizované témy, iba politicky citlivé otázky. Tabuizovanou témou je napríklad hľadanie odpovede na otázku, či sa Japonsko dopustilo agresie počas druhej svetovej vojny, alebo či sa vo svätyni Jasukuni vzdáva úcta vojnovým zločincem.

To, o čom hovoríte, sú politická gestá, ktoré môžu byť prospešné alebo neprospešné.

Ako by podľa vás reagovala japonská vláda v prípade, že by budúci cisár Naruhito povedal: Som katolík?

Určite by to bol pre ňu problém. Predovšetkým preto, lebo veľká časť politikov takzvanej diskutujúcej triedy by sa začala nahlas zamýšľať nad tým, kým je cisár, čím je monarchia a čím je štát.

Súčasná japonská ústava nikde jasne nehovorí, že cisár je hlavou štátu. Dokonca pri troche zlomyseľnosti je možné z toho vyvodiť aj záver, že v skutočnosti tomu tak nie je. Tam je síce napísané, že cisár je symbol štátu a jednoty národa, ale vznikli napríklad také problémové otázky, či má cisár právo prijímať poverovacie listiny od veľvyslancov (a prijíma...), aj keď v podstate v technickom slova zmysle nie je hlavou štátu.

Iste by bolo diskutabilné, či cisár-kresťan môže vykonávať všetky šintoistické rituály. I tak máme problém – v mene koho to robí? Sú to štátne oslavy alebo jeho súkromná aktivita?

Ale prečo je to až také dôležité? Ved' človek má dojem, že Japonsko je v podstate sekulárny štát...

Aj Švédsko je sekulárny štát, ale tamojší kráľ je hlavou miestnej cirkvi. Cirkev sa tam obmedzuje na výber daní, ale predstavme si, že by sa vo Švédsku stal kráľom katolík, alebo že by monarcha konvertoval na katolicizmus. Bol by zároveň hlavou Luteránskej cirkvi, alebo by ho musel nahradiť v tejto roli nejaký štátny úradník? Alebo by katolícky švédsky kráľ naďalej menoval biskupky, arcibiskupky a pastorky? Systém vo Švédsku sa s takýmito otázkami nezaobera a vyhýba sa im. Rovnako sa im vyhýba aj japonský systém. V prípade, že cisár je katolík, má si to nechať pre seba. Ak neverí v šintoistické obrady, tak nech neverí, ale nech o tom nahlas nehovorí.

Predstavme si, že 1. januára 1946 na príkaz generála MacArthura cisár Hirohito povedal, že je neprávom považovaný za boha. „Som človek ako každý z vás,“ vyhlásil. Ako to bolo interpretované? Japonskí *hardcore* tradicionalisti najprv povedali, že po prvé, cisár nikdy nepovedal, že je potomkom bohov, iba, že

on osobne ním nie je. Po druhé – cisár sa môže myliť, pretože je to len jeho osobný názor.

Myslíte si, že existuje šanca na konverziu Japonska? Čo si myslíte, že môžu v tejto veci robiť hierarchovia? Čo môže robiť Cirkev?

Určite treba robiť čosi iné, než doteraz. Treba prestať hovoriť ľuďom prázdne heslá typu: „V podstate všetci veríme v toho istého Boha, takže nemusíte byť kresťanom, aby ste boli spasení. Takže nechod' za mnou s prosbou o krst, pretože nielenže nie som hoden, aby som ti ho udeľoval, ale ešte k tomu zdá sa, že som urobil čosi nepatričné, že som ťa priviedol k viere“.

Takto postupuje mnoho kňazov a hierarchov voči moslimom, ktorí chcú vo Francúzsku konvertovať, a preto prichádzajú do kostolov. Známe sú desiatky prípadov vystrašených kňazov, ktorí sa ich pýtajú: “Prečo sa vám nepáči prorok Mohamed, ktorý bol úžasný človek? Vaše zámary môžu poškodiť ekumenickému dialógu...“.

Rovnako je to v Japonsku.

Ale čo bude ďalej? Neviem. Fortuna je variabilná a Boh je Láska. Napriek tomu, že v šestnástom storočí malo kresťanstvo v Japonsku sľubné vyhliadky, všetko skončilo prenasledovaniami, pogromami, apostáziou a zostupom do podzemia na stovky rokov.

V 20. storočí malo kresťanstvo dobré vyhliadky v Číne, ale prišli komunisti... Nikdy však nemožno vylúčiť, že v priebehu dňa, hodiny alebo dokonca minút sa všetko radikálne nezmení a Nepoškvrnené Srdce Panny Márie nakoniec zvíťazí.

Zdá sa, že najlepším riešením bude držať sa slov Písma, že máme byť horúci alebo studení, ale nikdy nie vlažní. Ak veríme, že spása Japonska nie je naša vec, a jediné, čo nás spája, je ochrana krajiny a životného prostredia, ďaleko sa nedostaneme, najmä, keď Japonci ako jediní popri Nóroch zabíjajú “na vedecké účely” veľryby, čím veľmi klesli v očiach pápeža Františka.

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/moze-japonsko-konvertovat-a-prijat-krestanstvo-rozhovor-s-profesorom-politom/>